

v glavnem ne potrjujejo, kajti branje so pogosto poudarjale medsebojne kolegialne odnose.

Z opravljenim delom, ki sem ga v pričujočem besedilu na kratko predstavil, sem spoznal notranji, upravno-formalni ustroj prostora celjske tržnice. Po mojem je pomembno, da raziskovalec spozna tudi to perspektivo, saj mu omogoči veliko širši vpogled v obravnavani pojav. Tržni red igra v celotni zgodbi preučevanega prostora izjemno pomembno vlogo, določa mu namreč vsakodnevni delovni ritem in formalni utrip, ki je nujen za obstoj prostora.

Viri in literatura:

BORNŠEK, Polonca: Tržni red celjske tržnice. Neobjavljeno besedilo. 1995.

ŽIDOV, Nena: *Ljubljanski živilski trg*. Ljubljana: Viharnik, 1994.

Datum sprejema članka v uredništvo: 3. 10. 2007.

Strokovni članek / 1.04

Iris Zakošek

GLAVNI TRG KOT OSREDNJI TRŽNI PROSTOR PRED DRUGO SVETOVNO VOJNO V CELJU

Povzetek

V članku je predstavljen celjski Glavni trg, ki je bil pred drugo svetovno vojno osrednji tržni prostor v lasti Mestne občine, ki je prirajala tržne dneve ob sredah in sobotah; sejemska dneva sta imela svoj izvor v nekdanjih tedenskih sejmi. Opisani so pridelki, ki so jih smeli prodajati na stojnicah: poljski pridelki, domače in južno sadje, žita, semena, jajca, perutnina, mleko in mlečni izdelki, med in medeni izdelki, vosek, meso in mesni izdelki, rečne in morske ribe, raki, polži, školjke, gobe, zelišča, cvetje, pa tudi izdelki domače izdelave, kot so suha roba, lončeni izdelki ipd. Tržna pristojbina, ki so jo morali plačevati prodajalci, je bila odvisna od vrste in količine blaga. Po odredbah mestnega poglavarstva je tržno upravo vodil tržni nadzornik, pri delu pa sta mu pomagala veterinarski in zdravstveni referent.

Abstract

The text focuses on Celje's central square, Glavni trg, which before the Second World War was owned by the Municipality of Celje and served as the central marketplace. Based on former weekly fairs, market days took place on Wednesdays and Saturdays. Farmers were allowed to sell the following products: agricultural produce, domestic and citrus fruits, cereals, seeds, eggs, poultry, milk and dairy foods, honey and honey products, wax, meat and meat products, sea and freshwater fish, crabs, snails, clams, mushrooms, herbs, flowers, and homemade products such as woodenware, pottery, etc. Market tax depended upon the type and quantity of products. By ordinance of the municipal board, market administration and activities were supervised by market inspector, aided by two assistants in charge of veterinary and health matters.

Glavni trg so skozi zgodovino različno imenovali: Trg, Veliki trg, Glavni trg, Markov trg, Tomšičev trg; leta 1993 so ga ponovno preimenovali v Glavni trg (*Imenoslovje* 1994). Prvotno jedro srednjeveške naselbine je bilo v današnjem JV mestnem delu. Prvotna naselbina je bila majhna, sprva je štela nekaj hiš, ki so se nahajale vzdolž današnjega Glavnega trga. Tržni prostor se je izoblikoval tako, da so se na zahodni strani razvrstile plemiške hiše in javne stavbe, vzhodna stran pa je bila povezana z meščani – drobnimi trgovci in rokodelci. Trg je bil povezan s spodnjim gradom preko Dolge (danes Gosposke) ulice (*Glavni trg* 1996).

Sredi trga je stal mestni vodnjak, ki so ga uporabljali do leta 1871. Na južni strani vodnjaka je že leta 1503 omenjen sramotilni kamen ali mestni pranger, h kateremu so privezovali prestopnike in zločince. V drugi polovici 18. stoletja se je na trgu nahajala železna kletka, v katero so zapirali celjske peke, ki so pekli premajhne hlebce. Sredi širšega južnega dela trga so po letu 1776 postavili na mestu, kjer so usmrtili morilca Pretnerja, Marijino znamenje, ki naj bi mesto varovalo pred podobnimi zločini (ibid.).

Trg je opredeljen kot »navadno odprt prostor, kjer se prodaja in kupuje raznovrstno blago, zlasti živila«. Temeljna funkcija trga je torej preskrba prebivalstva z živili in drugimi nujnimi stvarmi. Najbolj je razširjena predstava o živilskem trgu kot prostoru, kjer se prodajajo in kupujejo živila in blago. Poleg temeljne obstajajo še druge, manj opazne funkcije. Trg, poln ljudi, je naravno središče družabnega življenja. Na njem se ljudje srečujejo, sporazumevajo, tam krožijo raznovrstne govorice, od osebnih opravilanj do političnih novic, se žalijo, si grozijo. Uporablja se za kupčijo in pogovor. Gospodinje si izmenjujejo recepte (Židov 1994).

Pred drugo svetovno vojno, med njo in še nekaj let po njej je bil na osrednjem prostoru Glavnega trga tržni prostor, kjer sta se srečevala mesto in podeželje (*Glavni trg* 1996).

Trg je živel svoj cikel. Živel je dnevno, tedensko, mesečno in letno življenje. Dnevno se je pričelo zgodaj zjutraj in trajalo vse do opoldneva. Med tednom sta bila tržna dneva sredo in sobota, svoj izvor sta imela v nekdanjih tedenskih sejmihi. Mesečni je kazal predvsem finančno stanje kupcev glede na plačilne dneve. Letni cikel je bil povezan z letnimi časi in dogajanjem v naravi ter z od tega dogajanja odvisnimi dejavnostmi. Pozimi je na trg prišlo manj prodajalcev kot poleti. Spomladi je bilo najbolj živahno. Poseben pečat so trgu dajali prazniki, ko so gospodinjke nakupovale predvsem med, orehe, rozine, maslo, smetano (Židov 1994).

Tržni prostor je bil last mestne občine. V Celju so bili pred drugo svetovno vojno tržni prostori na Glavnem, Slomškovem in Dečkovem trgu in na Prešernovi ulici. Največji je bil na Glavnem trgu. Mestna občina Celje je prirejala tržne dneve vsako sredo in soboto. Če je bil na ta dan praznik, je bil tržni prejšnji dan. Ob tržnih dnevih so smeli prodajati naslednje artikole: poljske pridelke, domačo in južno sadje, žita, semena, perutnino, jajca, mleko in mlečne izdelke, med in medene izdelke, vosek, meso in mesne izdelke, rečne in morske ribe, rake, žabe, školjke, polže, gobe, mladiče živali, cvetje, zelišča. Smeli so prodajati tudi izdelke domače izdelave, kot so suha roba, lončeni izdelki. Posebej je bilo dovoljeno, da so na nekaterih mestih smeli prodajati drva, seno in slamo. Tržni organ je od prodajalcev, ki so prodajali lastne domače izdelke, zahteval potrdilo občine, da je blago res domač proizvod. Drugi prodajalci so morali imeti obrtno pooblastilo oziroma dovoljenje.¹

Zunaj tržnega prostora trgovanje ni bilo dovoljeno. Za razmestitev blaga so tržni organi postavili klopi in stojnice. Prodajalcem so dodelili samo en prostor, zaradi hitre pokvarljivosti blaga pa je lahko pridobil še dodatnega, ki pa ga ni smel prepustiti drugemu. Trgovci, ki so imeli svoje lokale ob tržnem prostoru, niso smeli pred njimi postavljati stojnic.²

Prodaja blaga na stojnicah je bila na tržnem prostoru razdeljena glede na vsebino. Iz ohranjenih načrtov predvojne prodaje na Glavnem trgu je lepo razvidna prodaja blaga (stojničarji). Ob vhodu s Prešernove ulice na trg so na levi in desni strani prodajali poljske pridelke, pred hišama št. 1 in 2 mleko in mlečne izdelke. Okoli Marijinega znamenja so prevladovali mesarji, v razširjenem delu trga in proti Slomškovem trgu in Gosposki ulici še prodajalci sadja. Pred hišama št. 11 in 12 so prodajali lesne in pletarske izdelke in perutnino.³

Razen na stojnicah in klopeh so smeli prodajati tudi na vozičkih. Strogo prepovedano je bilo polaganje živila na tla. S stalnimi prodajalci na stojnicah je Občina sklenila pogodbo o oddaji tržnega prostora v najem. V njej so bili točno določeni stalni prostor, najemnina in odpovedna doba, ki ni smela presežati 14-dnevnega roka. Brez ozira na dogovor in odpovedni rok je smela Občina trgovanje začasno ali za stalno prepovedati in prodajalce odstraniti s tržnega prostora:

- če je prostor oddal drugemu in se pri tem okoristil;
- če brez tehtnega razloga 14 dni prostora ni uporabljal;
- če je bil kljub opominu v zaostanku s plačilom občinskih pristojbin za mesec dni;
- če se na ponovni pismeni opomin ni pokoril odredbi pristojnega tržnega organa;
- če je bil že kaznovan zaradi kršitve tržnega reda, pa je ponovno naredil prekršek.⁴

Tržne pristojbine so se pobirale po posebni odredbi, ki jo je odobril ban. Nadzorstvo nad poslovanjem na tržnem prostoru so opravljali organi tržnega nadzorstva. V njihovo pristojnost so spadali:

- dodelitev vrstnega reda in dovolitev ali odklonitev trgovanja občasnim prodajalcem;
- pobiranje tržne in druge pristojbine, v kolikor ni bila plačana neposredno pri občinski blagajni;
- delovanje tržne policije po zakonitih določilih in predpisih tržnega pravilnika, zlasti odreditev, da so živila in blago vidno označeni s cenami;
- skrb za red in čistočo na trgu.

Prekrški tržnega pravilnika so se kaznovali z denarjem in celo z zaporom.⁵

Tržne pristojbine za mesto Celje, ki jih je odobrilo Ministrstvo za trgovino in industrijo, Oddelek v Ljubljani, dne 12. marca 1925, pod št. 1615/25, so bile različne za posamezne prodajne artikole in so se gibale od 0,25 do 10 din.⁶

Finance je vodilo mestno računovodstvo. Zaslužek ali prihodek s pobiranjem tržnih pristojbin je bil dokaj visok, na leto okoli 100.000 din. Izdatki so bili naslednji: plača tržnega nadzornika, plača pobiralcev tržnih pristojbin, najemnina za sejmišče, hranjenje tržnih stojnic, razne tiskovine.⁷

Prvega aprila 1938 so se začele po občinskem sklepu z dne 17. 9. 1937, št. 9755/1937, pobirati tržne pristojbine z novimi bloki po zagrebškem vzoru. Te bloke je izdajalo mestno računovodstvo in vodilo obračune z njihovimi pobiralci. Način pobiranja je bil sledeč: pobiralec je preščipnil strankin blok z datumom (dan in mesec). Ko je končal v eni vrsti, se je v tej začela kontrola blokov, pri čemer so ugotavljali, če je pristojbina pravilno plačana glede na prodajno blago, nato so odstrigli desni zgornji vogal bloka.⁸

Tržno upravo je vodil tržni nadzornik po odredbah mestnega poglavarstva v okviru reda in zakonskih predpisov. Tržni nadzornik je skrbel, da sta bila na trgu mir in čistoča, pregledoval živila, kontroliral pobiranje tržnih pristojbin, kontroliral mestne tehtnice, opravljal tudi vsa administrativna in pisarniška dela

1 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41, fasc. 38, 6381 (Pravilnik za tržne dneve).

2 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41, fasc. 38, 6381 (Pravilnik za tržne dneve).

3 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41, fasc. 38 (Načrt tržnice).

4 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41, fasc. 38, 6381 (Pravilnik za tržne dneve).

5 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41, fasc. 38, 6381 (Pravilnik za tržne dneve).

6 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41, fasc. 38, 6381 (Tržne pristojbine).

7 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41 (Letna poročila tržnega nadzorstva).

8 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41, fasc. 38, pg. 5170 (Letno poročilo tržnega nadzorstva za poslovno leto 1937/38).

tržne uprave. Sodeloval je z mestnim zdravstvenim in veterinarskim referentom, ali skupaj ali posamično. Veterinarski referent je pregledoval predvsem meso in mesne izdelke, zdravstveni pa je na stojnicah ugotavljal stanje živil in higienske razmere na trgu.⁹

Kontroli živil so dajali velik poudarek. Splošni pregled živil se je opravljal vsako jutro v zimskem času med 8. in 9. uro, poleti pa med 6. in 7. uro zjutraj. Nekatera živila so posebej kontrolirali. Mleko so pregledovali na treh vhodnih mestih, na kolodvoru in v mlekarnah. Največkrat so ugotovili dodajanje vode. Ob pregledu jajc so velikokrat ugotovili, da so ta smrdljiva ali osušena (kmetice so jih hranile za jesen, ko so bile dražje kot spomladi in poleti). Pri smetani so predvsem ugotavljali, ali ni žarka ali pomešana z mlekom ali s kvasom. Redno so pregledovali gobe in ribe. Vsakodnevna stroga kontrola je bila na stojnicah z mesom in mesnimi izdelki.¹⁰

Tržno nadzorstvo v Celju je moralo vsako leto podati pisno poročilo, v katerem je bila zajeta založenost trga z živili in prodaja nasploh, prodaja na sejmi (živinski in kramarski), finančno stanje, kontrola prodajnih artiklov.¹¹

V poročilu tržnega nadzorstva za leto 1938/39 je bila zapisana nenadna potreba po nastanitvi tržnega kontrolorja, ki naj bi imel ustrezno izobrazbo in znanje. Najprimernejši je bil takratni uslužbenec g. Anton Špes. Do 10. ure bi opravljal delo tržnega kontrolorja, nato pa pisarniške posle. Pomagal bi tržnemu nadzorniku g. Pozniču pri urejanju trga. 1. 4. 1940 je bil po Občinskem odboru za tržnega nadzornika imenovan g. Fijavž Franjo.¹²

Kljub nenehnemu trudu tržnega nadzorstva in mestne policije so bile tatvine in raznovrstne goljufije ves čas del tržnega življenja. Trg je bil za tatove primeren prostor, saj jih je bilo v množici ljudi težko izslediti. Okradeni so bili prodajalci in kupci (Židov 1994).

Tržni promet se je začel z ranim jutrom in je trajal ob delavnikih do 13. ure, prodaja mesa pa do 12. ure. Nakupovanje živil je bilo do 10. ure dovoljeno izključno konzumentom. Prekupčevanje je bilo v tem času prepovedano. Ob nedeljah in praznikih je bila dovoljena prodaja živil do 9. ure zjutraj samo na določenem delu tržnega prostora.¹³

Tržni dan se je začel že zgodaj zjutraj, ko so se okoliški kmetje po cesti premikali proti mestu s polnimi vozovi. Mestni mitničar je odmeril mitnino. Kmetice so iz bližnjih krajev prinašale na mestno tržnico zelenjavo, mleko, sir, jajca, skuto, perutnino. Polno je bilo zlasti ob sredah in sobotah, ko je bil tedenski tržni dan. Proti poldnevu se je jutranji direndaj polegel. Branjevke

in prodajalci so počasi pospravili blago s stojnic in se odpravili domov (Cvirn 1993: 54, 57).

Trg je bil skozi leto kar dobro založen, včasih zaradi neugodnih vremenskih razmer malo manj. Živila so na trg vozili iz bližnje in daljne okolice Celja, Brežic, Rogaške Slatine, šmarskega okoliša. Prodajali so sadje in zelenjavo iz Dalmacije in Italije. Živila, ki so jih prinašali naprodaj, so morala biti zdrava in neoporečna. Živila se niso smela otipavati ali poskušati. Pokušnja je bila dovoljena samo tako, da so kupcem ponudili košček, ne da bi se pri tem dotaknili drugega blaga ali posode, ali pa so poskušali z jedilnim priborom.¹⁴

Mleko so dovažali na trg samo v posodah, ki so ohranjale prvotno kakovost. Mlečni izdelki niso smeli biti izpostavljeni soncu, padavinam ali onesnaženju. Zraven niso smela biti živila in predmeti, ki pridejo v stik s prahom ali z živalmi. Smeli so jih polagati po klopih na bele oprane prte iz platna ali jute. Surovo maslo ali sir so zavijali v bel polpergamentni papir ali v kakršnokoli čisto tkanino ali listje. Prodajalci so morali imeti pokrite lase in so si okoli pasu privezovali bele predpasnike. Če niso imeli bele jopice, so si naredili bele dokomolčnice.¹⁵ Cene mleka in mlečnih izdelkov ter jajc so se leta 1932 gibale med 0.50–1.50 din za jajce in do 36.00 din za surovo maslo.¹⁶

Zelenjava in sadje sta morala biti sveža. Zelenjavo so prodajali v čistih »jerbasih« ali na belih platnenih prtih. Zelenjavo so trebili samo v posode za odpadke. Nagnito, od črvov razjedeno ali obrezano sadje za vkuhanje so posebej označili.¹⁷ Zgodnje sadje in zelenjava sta bila vedno dražja od domačega. Sadje so prodajali po kilogramih, in sicer: jabolka, hruške, češnje, breskve, marelice, slive, grozdje, po ceni od 2 do 10 din.¹⁸

Zelenjavo so tehtali različno, in sicer solato po komadu ali na kg, kislo zelje, ohrovt, krompir, čebulo, cvetačo na kg, špinačo na krožnik. Prodajali so še fižol, kolerabo, kumare, česen, šparglje, posušene in sveže gobe, motovilec, regrat ipd.¹⁹

Živila živalskega izvora so morala ustrezati splošnim veterinarskim predpisom, opremljena so morala biti z listinami po predpisih o pregledovanju živine in mesa. Prodajali so samo na stojnicah, urejenih po zahtevah, ki so veljale za mesnice. Meso so morali označevati po vrsti in kakovosti. Divjačina se je smela prodajati samo v času, določenem po lovskem zakonu, poznejša prodaja je bila dopustna samo za meso iz hladilnice, če je bila žival ujeta v dovoljenem času. Perutnina se je smela prodajati

9 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41, fasc. 39, pg 32 (Letno poročilo tržnega nadzorstva za leto 1938/39).

10 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41 (Letna poročila tržnega nadzorstva).

11 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41 (Letna poročila tržnega nadzorstva).

12 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41, fasc. 40, pg. 85 (Letno poročilo tržnega nadzorstva za leto 1939/40).

13 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41 (Pravilnik za tržne dneve).

14 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41, fasc. 38, pg. 6381 (Pravilnik za tržne dneve).

15 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41, fasc. 38, pg. 6381 (Pravilnik za tržne dneve).

16 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41, fasc. 33, pg. 378 (Letno poročilo tržnega nadzorstva za leto 1932, Pregled o gibanju tržnih cen najvažnejših življenjskih potrebščin po mestu Celju v letu 1932).

17 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41, fasc. 38, pg. 6381 (Pravilnik za tržne dneve).

18 Zgod. arhiv Celje, Aš 76, MOC 1919–41, fasc. 34, pg. 5305 (Cene živilskim proizvodom).

19 Zgod. arhiv Celje, Aš 84, MOC 1919–41, fasc. 30, pg. 341 (Letno poročilo tržnega nadzorstva za leto 1929, Pregled tržnih cen kmetijskih pridelkov in drugih najpomembnejših življenjskih potrebščin v mestu Celju v letu 1929).

samo v prostornih kurnikih ali »jerbasih«. Za perutnino so imeli pripravljene posode s pitno vodo. Klanje perutnine na trgu ni bilo dovoljeno. Vodne živali so morale biti sveže in zdrave. Žive ribe so shranjevali v »polterjih«, v katere so dovajali kisik. Prodaja je smela potekati samo v času dovoljenega ribolova. Odpadke razkosanih rib so odlagali v posebne posode, ki so jih odtočili v kanal.²⁰

Obleka prodajalca je morala na kupca narediti dober vtis, saj je bila zunanja urejenost prodajalcev nekakšna garancija za dobro blago. Morali so biti primerno oblečeni, obleka je bila funkcionalna in prilagojena vremenskim razmeram in letnim časom. Nepogrešljivi kos obleke pri večini prodajalk je bil klotast predpasnik, ki se je vezal zadaj. Tako so si obvarovale prednji del obleke, v žepe pa so spravljale denar. Nosile so nabrana krila do pasu iz temnejšega bombaža ali volne. Zgoraj so nosile enobarvne ali vzorčaste bluže. Glavo so pokrivalo z ruto, poleti z bombažno, pozimi volneno. Ob mrazu so si nadele volneno jopo, rokavice na palec ali prste. Obute so bile v usnjene čevlje z vezalkami. Nekateri prodajalci so pri oblačenju morali upoštevati določene predpise. Tako so npr. mesarji nosili bel predpasnik, jopič in kapo. Tudi prodajalci sadja, mleka in mlečnih izdelkov so nosili bel predpasnik. Ob dežju so se ogrnili v lodnaste peletine in uporabljali črn dežnik. V času med obema vojnama jih je pred soncem ščitil velik bel platnen dežnik, postavljen med stojnicami. Živila so prodajali prvenstveno po zakonitih merah. Za pregledovanje mer in uteži sta skrbela mestno tržno nadzorstvo in merosodni urad. Živila so merili v litrih, kilogramih, na kose, z mericami, na šopke, kuhinjske žlice, krožnike, zajemalke, pesti ipd. Tehtali so predvsem meso in mesne izdelke, pa sadje in nekatero zelenjavo (krompir, fižol, česen, čebulo, paradižnik, repo ipd.) (Židov 1994).

Mesarske stojnice so morale biti vedno sveže in čiste, umite, da so popolnoma odgovarjale sanitarnim cenzuram, pokrite z belo platneno streho. Inšpekcija je dnevno vršila nadzor. Nekateri mesarski vozovi so bili lepo prebarvani. Med vožnjo, predvsem v poletnih mesecih, so prekrili čez meso bele ali rdeče prte. Mesarji so svoje vozičke pospravljali v ulico na Okopih od kaplanije navzgor proti hiši g. Leona. Ker so se stanovalci pritožili zaradi muh, so jim nato spet dovolili postavljati na trgu. Nekaj časa so jih med prodajo postavljali tudi v Kocenovo ulico.²¹ Z ozirom na dopis Kraljevske banske uprave v Ljubljani z dne 23. 6. 1936 oziroma na odlok Ministrstva za trgovino in industrijo z dne 17. 6. 1936 je tržno nadzorstvo predlagalo, da se mesarske stojnice odpravijo in uredijo zidane ali lesene ute. Če pa to ni mogoče, naj se prodaja le v lokalih. Vendar predlog ni uspel.²² Večina mesarjev je imela svojo stojnico. Francu Sovincu je mestno načelstvo v Celju leta 1932 izdalo pooblastilo, da sme

opravljati mesarsko obrt s sedežem na Glavnem trgu.²³ Svojo stojnico na Glavnem trgu je imel tudi Viktor Hohnjec, ki je z mesarsko in prekajevalsko obrtjo začel leta 1920 in jo ohranil do vojne. Živino je kupoval od kmetov in trgovcev iz Slovenije in Hrvaške. V klavnici so meso pripravljali za prodajo na trgu. Stranki so ga stehali in zavili v polnomasten papir.²⁴ Na trgu na stojnici so prodajali svoje meso in mesne izdelke: Alojz Kroflič (*Nova doba* 1924: 138), leta 1921 sta pričela z mesarsko obrtjo Leskovšek & Knez (*Nova doba* 1921: 67), Ivan Fridrich (*Nova doba* 1920: 43) Štefan Hohnjec, Alojz Sovinc, Karel Zdošek, Franc Kreča, Junger Ludvik, Dečman Ferdo, prodajo svežih rib je občina dovolila Avgustu Bornšku (*Nova doba* 1920: 142).

Na stojnicah so prodajali različne vrste mesa, in sicer volovsko meso, teletino, svinjino, goveje meso, slanino, kokoši, prekajeno šunko. Prodajali so tudi prekajene parklje in glave, govejo, telečjo in svinjsko drobovino, mast.²⁵

Prodajalci in kupci so se bili dolžni pokoravati odredbam tržnih organov v okviru tržnega pravilnika. Vesti so se morali dostojno. Prepovedano je bilo z glasnim ponujanjem blaga vabiti kupce. Vzdrževati je bilo treba čistočo. Prodajalci živil niso smeli bolehati za kužnimi in nalezljivimi boleznimi. Točenje alkoholnih pijač in krošnjarenje na tržnem prostoru sta bila prepovedana. Vožnja po trgu ni smela ovirati prometa in zavirati poti ali dohodov do stojnic. V kolikor je bila vožnja po trgu dovoljena, so določali splošni policijski predpisi. Dovoz blaga na trg je bil dovoljen le v zgodnjih jutranjih urah, pozneje pa samo z izrednim dovoljenjem tržnih organov. Za spravljanje vozil in vozičkov ter vprege so bili določeni posebni prostori. Uporaba drugega javnega prostora se je kaznovala.²⁶

Občina kot lastnica tržnega prostora je lahko vsakomur, ki je življenjske potrebščine prodajal po zelo visoki ceni, prepovedala prodajo. Imeli so nadzor nad špekulacijo. Prekupčevalci so od kmetov kupovali blago in ga prodajali za 25 odstotkov dražje. Kmetje pa so se ravnali po ceni stojničarjev, s čimer so cene proizvodom naraščale. Skrbeli so, da se draginja ni razbhotila.²⁷

Glavni trg je v 30. letih kot tržni prostor postajal neprimeren. Postajal je premajhen, estetsko in higiensko neprimeren, posebno poleti in jeseni, ko se je prodajalo ogromno živil in so se prodajalci razširili še v Gosposko ulico, kjer je bil glavni vozovni promet.²⁸ Podan je bil predlog o širitvi prodaje v Gosposko ulico in na Slomškov trg. Ta je bil last cerkve sv. Danijela; opat

20 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41, fasc. 38, pg. 6381 (Pravilnik za tržne dneve)

21 Zgod. arhiv Celje, Aš 67, MOC 1919–41, fasc. 26, pg. 1450 (Poročilo o mesarskih stojnicah na pritožbo Josipa Žumerja).

22 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41, fasc. 36, pg. 8047 (Poročilo tržnega nadzorstva).

23 Zgod. arhiv Celje, Aš 74, MOC 1919–41, fasc. 32, pg. 8559 (Franc Sovinc, mesarska obrt).

24 Pripoved g. Milana Hohnjeca na Muzejski poletni delavnici Celje 1995.

25 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41, fasc. 37, pg. 5860 (Letno poročilo tržnega nadzorstva za leto 1936/37).

26 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41, fasc. 38, pg. 6381 (Pravilnik za tržne dneve).

27 Zgod. arhiv Celje, Aš 66, MOC 1919–41, fasc. 25, 3130 (Reguliranje cen na trgu).

28 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41, fasc. 35, 306 (Letno poročilo tržnega nadzorstva za leto 1934).

Jurak je dovolil prodajo samo, če je bilo nujno, drugače pa ne.²⁹ Število stojnic se je večalo. Leta 1929 je imela občina 19 lastnih tržnih stojnic, ki jih je dnevno postavljala na trg cestni pometač, popoldan pa jih je pospravljala na dvorišče hiše Glavni trg št. 17, ki je bila last gospe Geramb.³⁰ Leta 1938/39 je bilo postavljenih 50 mestnih stojnic za prodajo kmetijskih pridelkov.³¹ Tik pred drugo svetovno vojno so predlagali primerni tržni prostor, in sicer prostor starega okrožnega sodišča.³²

Glavni trg je proti večeru okoli 6. ure postal ena med promenadnimi celjskimi potmi, ki je bila za vsakega uglednejšega meščana pomembna, skoraj nepogrešljiva oblika vsakdanjega družabnega življenja. Srečati znance in prijatelje, spoznati nove ljudi in biti opažen, to so bili vzroki, da se je večina meščanov redno udeleževala teh sproščujočih večernih sprehodov po mestnih ulicah in z belim peskom posutih poteh v mestnem parku (Cvirn 1993: 70). Na trgu so potekale procesije, ob cerkvenih praznikih pa je bil tam sejem.

Po letu 1950 se je trg začel spreminjati. Tržni prostor so predstavili na novo lokacijo na Linhartovo ulico, kjer je še danes. Trg so spremenili v cono za pešce. Na odru ob Marijinem znamenju posebno v poletnih mesecih potekajo zabavne in družabne prireditve za popestritev življenja na trgu in v Celju. Nekajkrat letno se prostor spremeni v kramarski in novoletni sejem (**Glavni trg** 1996).

Literatura:

CVIRN, Janez: *Biser na Savinji*. Celje: Epsi d. o. o., 1993, 54, 57, 70.

Glavni trg v Celju – razstavni katalog. Celje: Muzej novejšje zgodovine Celje, 1996, 2–20.

Imenoslovje ulic in trgov v KS Center, Celje 1994.

ŽIDOV, Nena: *Ljubljanski živilski trg*. Ljubljana: Viharnik, 1994.

Viri:

OKC, *Nova doba*, 138/1924.

OKC, *Nova doba*, 67/1921.

OKC, *Nova doba*, 43/1920.

OKC, *Nova doba*, 142/1923.

Pripoved g. Milana Hohnjeca na Muzejski poletni delavnici Celje 1995.

Datum prejema članka v uredništvo: 3. 10. 2007.

29 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41, fasc. 39, 32 (Letno poročilo tržnega nadzorstva za upravno leto 1938/39).

30 Zgod. arhiv Celje, Aš 84, MOC 1919–41, fasc. 30, 341 (Letno poročilo tržnega nadzorstva za leto 1929).

31 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41, fasc. 39, 32 (Letno poročilo tržnega nadzorstva za upravno leto 1938/39).

32 Zgod. arhiv Celje, Aš 85, MOC 1919–41, fasc. 40, 85 (Letno poročilo tržnega nadzorstva za leto 1939/40).

